

ELS BINOCLES ELECTORALS

¡Cu-Cut!—Allà veig una rebrotada que no'm agrada gens.

LAS NOSTRAS DENUNCIAS

«Ego te absolvo.»

Cu-cut!

Sàtira política en temps trasbalsats (1902-1912)

JAUME CAPDEVILA

JAUME CAPDEVILA
Coordinador

Jordi Artigas
Josep M. Cadena
Jaume Capdevila
Josep M. Figueres
Ramon Folch i Camarasa
Antoni Guiral
Ricard Mas Peinado
Josep Pinyol Vidal
Sebastià Roig
Lluís Solà i Dachs
Cecília Vidal Maynou

Primera edició: juny 2012

Coordinació d'autors

Jaume Capdevila

- © Jordi Artigas i Candela, pels textos
- © Josep M. Cadena i Catalán, pels textos
- © Jaume Capdevila i Herrero, pels textos
- © Josep M. Figueres Artigas, pels textos
- © Ramon Folch i Camarasa, pels textos
- © Antoni Guiral Conti, pels textos
- © Ricard Mas Peinado, pels textos
- © Josep Pinyol Vidal, pels textos
- © Sebastià Roig i Casamitjana, pels textos
- © Lluís Solà i Dachs, pels textos
- © Cecília Vidal Maynou, pels textos

Edita

- © Editorial Efadós, d'aquesta edició
Carrer d'Edison, 3 Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Coordinació editorial

Elisabet Martínez Nogareda

Disseny gràfic

Editorial Efadós. Departament de disseny

Assessorament lingüístic

Maria Neus Doncell Saumell
Alba Besora Campo

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

ISBN: 978-84-15232-19-3
Dipòsit legal: B-16594-2012

Agraïments

Fundació Folch i Torres
Tantatinta
Família Bagunyà, Santi Barjau, Jordi Bernet, Elvira Elías Cornet, Sandra Forn, Ramon Grau, família Junceda, Alfons López, Néstor Macià, Víctor Oliva, família Opisso, Jordi Pablo, José Pérez Freijo, Quim Pujolar, Benet Rouse, Segimon Rovira, Ramon Serra Massana i Xavier Tarraubella

Revista 'Cu-cut!' - Originals

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Editorial Efadós, Jordi Bernet, Jaume Bosch, Jaume Capdevila, Jordi Pablo i Benet Rouse

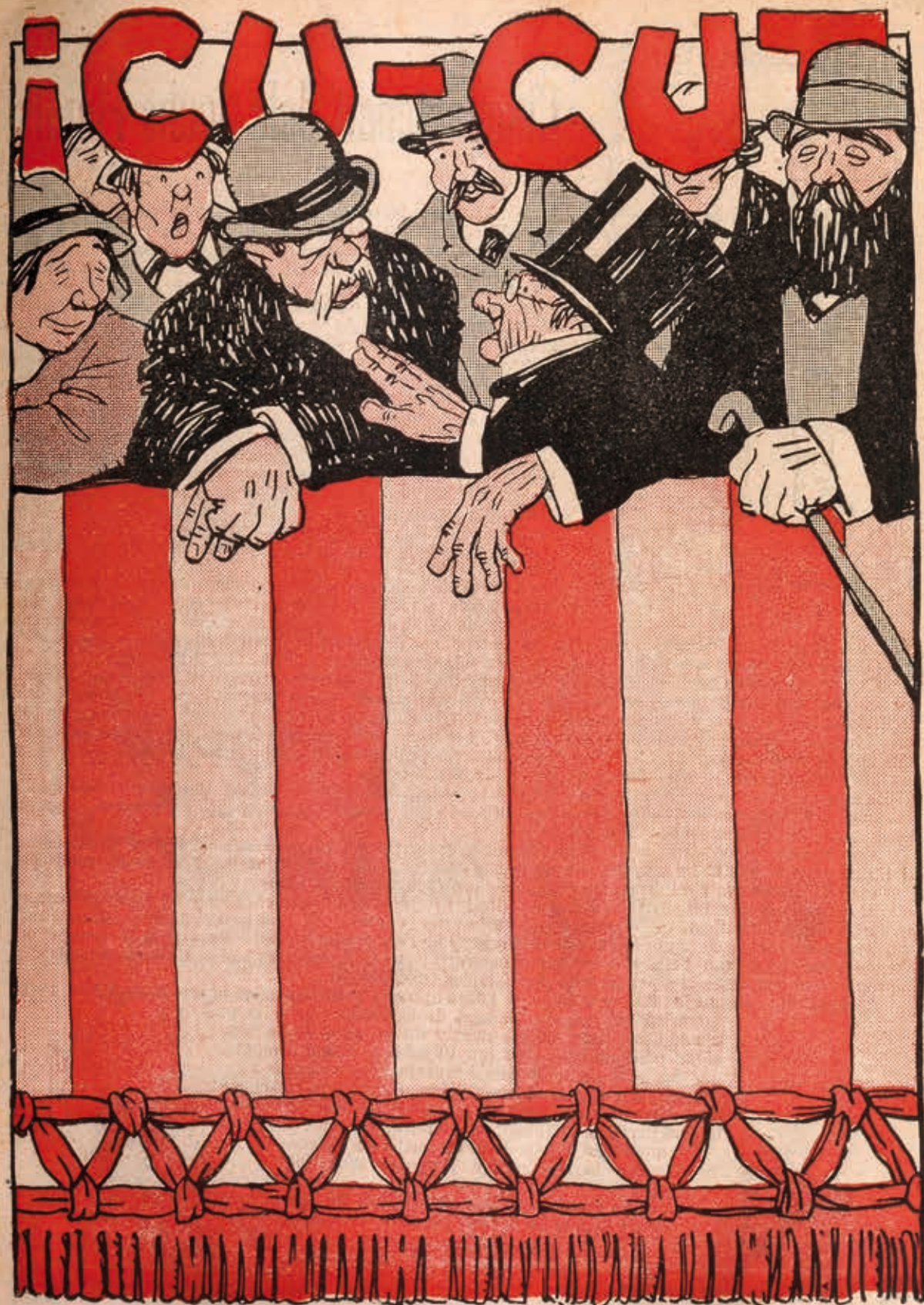
- © Ricard Opisso i Sala, VEGAP
(Barcelona 2012), pels drets de les il·lustracions

Col·laboració especial

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
Jaume Bosch
Sandra Ribalta

Pròleg	7
'Cu-cut!' La revista que va marcar època	17
Els ninotaires del 'Cu-cut!'	29
Els homes del 'Cu-cut!'	33
Escriptors i periodistes	
Catàleg de dibuixants oblidats	
Les signatures del 'Cu-cut!'	36
Llista completa dels dibuixants	
01. La lliga dels ninots extraordinaris	45
02. 'Cu-cut!', tribuna periodística suspesa pels seus editors	51
03. La historieta a principis del segle xx	57
04. Iconografia del catalanisme insolent	65
05. El 'Cu-cut!' i la censura	73
06. L'ona expansiva dels fets del 'Cu-cut!'	89
07. 'Cu-cut!' i els precedents catalans del 'merchandising'	97
08. Els calendaris del 'Cu-cut!' (1903-1912)	105
09. Qui va ser Manuel Folch i Torres?	113
10. Josep Baguñà, l'editor del 'Cu-cut!'	121
11. Viatge apassionant al fons d'un tinter: la formació d'un estil	127
Facsímls	133

EL CINQUANTENARI DELS JOCHS FLORALS

- Aquí ahont me veu johe assistit a tots cinquanta Jochs.
- Y sempre han estat iguals?
- No; els poetes van comensar fent romansos y han acabat per fer diputats.
- Lo que prova que això dels Jochs Florals no tot son romansos.

Pròleg

‘Cu-cut!’ Una revista per recordar

Xavier Tarraubella i Mirabet

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Amb motiu del centenari del tancament de la revista *Cu-cut!* han sorgit diverses iniciatives que volen valorar el paper i la importància que aquesta publicació de sàtira política va tenir durant la seva curta existència, de 1902 a 1912, i que adquirí una gran popularitat, amb tiratges de fins a 40.000 exemplars.

Dues d'aquestes iniciatives, les més destacades, estan relacionades entre elles i són el resultat de la col·laboració i la suma d'esforços entre l'associació Tantatinta, l'Editorial Efadós i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

La primera és una exposició que parteix d'una idea de l'associació Tantatinta i que ha organitzat l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Amb el títol «Cu-cut! Sàtira política en temps trasbalsats, 1902-1912», l'exposició fa un recorregut per la història de la revista explicant-ne l'evolució, la trajectòria i els col·laboradors, amb un èmfasi especial en els dibuixants que van il·lustrar les seves pàgines.

La segona és el llibre que teniu a les mans, editat per Efadós amb la col·laboració de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, el qual es proposa dos objectius fonamentals: d'una banda, reivindicar la importància de la revista *Cu-cut!* com a publicació satírica emblemàtica dels primers anys del segle xx, caracteritzada pel seu caràcter catalanista i progressivament radicalitzat, i, d'altra banda, valorar la figura i l'art dels dibuixants i humoristes gràfics de l'època que es forma-

ren a *Cu-cut!* i esdevingueren grans artistes, com ara Joan Junceda, Gaietà Cornet, Feliu Elias (Apa) o Ricard Opisso.

A aquest llibre, però, encara hi podem atribuir un tercer objectiu, potser no evident o explícit però igualment important: homenatjar i reconèixer la gran importància i la popularitat que, durant la segona meitat del segle xix i el primer terç del segle xx, tingueren a Catalunya tot un seguit de revistes satíriques i il·lustrades. En aquest sentit cal recordar que són coetànies de *Cu-cut!* altres publicacions tan conegudes com *L'Esquella de la Torratxa*, *La Campana de Gràcia* o *Papitu*, entre d'altres.

La publicació, coordinada per Jaume Capdevila —que ha estat també el comissari de l'exposició indicada més amunt—, permetrà al lector capbussar-se, d'una manera molt amena, gràfica i des de múltiples vessants, en les pàgines de *Cu-cut!*

Què va significar la revista en el panorama polític català de fa cent anys? Quins problemes va tenir al llarg de la seva existència i fins a la desaparició el 1912? Quins periodistes i col·laboradors van escriure en les seves pàgines? Quins dibuixants hi col·laboraren i s'hi formaren? Per quines raons es converteix en una publicació emblemàtica i d'una gran popularitat? Les respostes a aquestes i a moltes altres preguntes que us podeu formular sobre la revista *Cu-cut!* i el context històric de l'època les trobareu en el llibre.

13 FEBRER 1902

ANY I N.º 7

¡CU-CUT!

Barcelona

Escudellers, 54

LA CATALANOFOBIA D'EN ROMERO ROBLEDO

Per evitar que mossegni
li havem posat un bossal,

y si aixís encara lladra...
será cosa den Ferrán.

«Per aquestos sí que s'en deixa fer de festas» es queixa l'alcalde Monegal quan veu la dama que representa Barcelona de bracet dels regidors de la Lliga, que van millorar les Festes de la Mercè del 1902 (n. 39). La mateixa dama dibuixada per Ramon Casas (n. 40), diu «¿Eh quina bofetada?» I és que l'èxit d'aquelles festes fou un cop polític als rivals. En el panorama internacional: «La Rússia i el Japó disputantse'l rellotge y el portamonedes que havian robat a la Xina» —territoris de Corea i Manxúria— (n. 112) o la situació espanyola discutida per dos sants: «—Jaume, hauràs d'arribarte a Espanya un altre cop, perquè allò està molt entrenyinat. —Veuràs, Jordi, jo ja'n vaig treure'ls moros; ara això de matar aranyes és cosa teva» (n. 135).

23 JUNY 1904

ANY III N.º 130

LA BARCA REPUBLICANA MUNICIPAL O LO DE LAS COMISIONS

Molta nau, molts tripulants
pro ningú sab d'el timó,

y encara no s'han de moure
ja cridan remolcadó,

El primer acte públic del moviment solidari fou l'homenatge als diputats contraris a la Llei de jurisdiccions, retratats a *Cu-cut!* n. 209. A sota, Romanones, que explica al tsar de Rússia (n. 219): «venia a oferirli tots aquets trastets per a que una altra vegada no tinguí necessitat de disoldre la Duma. Ab ells podrà fer-se'ls diputats al seu gust tal com els fem a Espanya», i Moret prenent possessió com a president (n. 237): «—Que son bruts els fulls d'aquet llibre! —Com que hi son tan sovint a posarhi les mans. Oh, y sort que'ls ministres juren al entrar, que si fos al sortir...» A la dreta, sàtira de la majoria republicana a l'Ajuntament (n. 130).

LA QUESTIÓ DEL MARROCH

Alemanya:—¡Carat, cómo xiselen aquets francesos!... Sí, vaja: són els mateixos de l'any 70.

Lerroux convertit en pollastre: «sin plumas y cacareando» (n. 252). La inauguració del Palau de Justícia amb el ministre de Gràcia i Justícia i el governador civil: «¿Veus? Aquestes estatuets són les dels legisladors. Moisès, que va promulgar la llei natural; l'Alonso Martínez que va fer la llei civil... —Y els que van fer la llei del embut, no hi són? —Sí mirals; ara pugen les escales». I la indignació d'un radical davant la façana del col·legi dels jesuïtes de Casp després de la Setmana Tràgica (n. 419): «¡Vaja una llibertat! ¡Fa fàstich! Aviat a Barcelona ni's podran cremar iglesies!». A la dreta, disputes colonials entre França i Espanya (n. 478).